

Из домаћег права пословања са иностранством

Режим отварања и пословања представништва стране банке у Југославији

Извори, пракса

Основе за постављање режима отварања представништва даје Закон о банкама и другим финансијским организацијама (Сл. лист СРЈ 32/93, 24/94, 5/95, 61/95, 28/96, 44/99 и 36/2002). Чланом 16 овог Закона прописано је да Народна банка Југославије (НБЈ) доноси решење о издавању дозволе за рад представништва стране банке на територији Југославије. При том је Закон упутио на то да се ова дозвола даје у складу са законом који уређује спољнотрговинско пословање.

Закон о спољнотрговинском пословању (Сл. лист СРЈ 46/92, са многобројним изменама и допунама) на општи начин уређује право свих страних правних лица да оснивају представништва у Југославији (члан 41). Закон овлашћује савезну владу да ближе уреди материју, што је ова и учинила доношењем Уредбе о ближим условима за отварање и рад представништва страних лица у Југославији (Сл. лист СРЈ 51/92 и 81/93) ("Уредба").

Међутим, у давању дозволе за отварање представништва стране банке НБЈ примењује свој, посебан, пропис – Одлуку о издавању дозволе за отварање представништва стране банке на територији СР Југославије Сл. лист СРЈ 55/93 и 24/96 ("Одлука").

Уредба и Одлука не противрече једна другој, али је Уредба много детаљнија у уређивању материје и отишла је даље од онога што је у Закону о спољнотрговинском пословању постављено као основ режима отварања представништва страних лица. Однос Уредбе и Одлуке није изричито прецизиран ниједним од ова два прописа; но пошто се оба, очигледно, односе на исту материју, ваља се руководити и праксом НБЈ у том погледу (јер она донекле одудара од општих правила о тумачењу прописа у оваквом случају).

Оснивачи, статус представништва

Представништво стране банке сматра се саставним делом страног оснивача и по југословенском праву не признаје му се статус правног лица. Ово би значило да представништво обавља послове по налогу оснивача.

Страна банка може у Југославији отворити само једно представништво. Према Уредби, више страних банака би могло основати заједничко представништво, али оваквог случаја у пракси НБЈ није било. У пракси НБЈ се није појавио ни случај да оснивач представништва тражи да отвори један или више огранака свог представништва у земљи.

Из Одлуке произилази да представништво у Југославији може отворити само страна банка, мада би се из целине свих одредби прописа које се на ову материју односе могло закључити да је круг лица која могу бити оснивачи нешто шири и да обухвата сва лица која обављају "банкарско-финансијску" делатност.

Представништво не може обављати депозитне, кредитне и друге банкарске послове. У његов домен могу спадати активности на истраживању тржишта, те вршење претходних и припремних радњи за закључивање банкарских послова; представништво у том смислу представља свог оснивача.

Поступак, органи, рокови, трошкови

НБЈ доноси два решења која се тичу представништва стране банке. Првим решењем НБЈ даје дозволу за отварање представништва. Ово решење се доноси на захтев стране банке који мора да садржи одређене елементе и документацију.

Другим решењем НБЈ уписује представништво у регистар представништава који води. Захтев за доношење овог другог решења мора се поднети у року од једне године од издавања дозволе за отварање представништава.

Уколико представништвом руководи странац, потребно је, у току поступка отварања представништва, исходovati и одобрење за стално настањење или за привремени боравак страног држављанина у Југославији. Одобрење за стално настањење даје савезно, а за привремени боравак републичко министарство унутрашњих послова (када су у питању представништва, по правилу се ради о привременом боравку, јер се стално настањење стиче по основу брака, родбинских веза, ранијег држављанства предака и сл.). Поступак код Министарства унутрашњих послова води се на основу потврде НБЈ да је страна банка поднела захтев за издавање дозволе за отварање представништва.

НБЈ издаје дозволу за отварање представништва и пре исходавања одобрења за привремени боравак руководиоца представништва у Југославији. Но, захтев за упис у регистар представништава страних банака подноси се НБЈ тек када се ово одобрење за привремени боравак обезбеди. Практично, то је једини услов за упис представништва у регистар, јер сви други услови морају бити испуњени пре подношења захтева за дозволу за отварање представништва.

Оглас о упису представништва у регистар НБЈ објављује се у Сл. листу СРЈ. Тек по објављивању огласа представништво може отпочети са радом.

Прописано је да НБЈ дозволу за отварање представништва стране банке издаје за 30 дана, али је у пракси поступак краћи и траје око 2-3 недеље. Поступак у Министарству унутрашњих послова је нешто дужи и траје најмање месец дана. Друго решење (о упису представништва у регистар) НБЈ издаје у кратком року, а поступак оглашавања у Сл. листу је такође врло кратак (НБЈ изда решење о упису представништва у регистар већ на основу потврде да је оглас предат Сл. листу).

Административна такса која се плаћа НБЈ за решења је око ЕУР 75. Такса за одобрење за привремени боравак странца у Југославији је минимална, а трошак огласа у Сл. листу не прелази ЕУР 50.

Услови за отварање, захтев, документи

Оснивач мора донети одлуку о отварању представништва, те о именовану лица одговорног за пословање представништва (начелно, ово може бити једна одлука, али у стручној служби НБЈ сматрају да су то две одвојене одлуке). Одлуке се подnose НБЈ уз захтев за издавање дозволе за отварање представништва.

Захтев мора, поред фирме и других података о оснивачу, садржати и податке о називу и седишту представништва, те податке о руководиоцу представништва и броју запослених.

НБЈ тражи, поред података о седишту представништва, и доказ о основу коришћења просторија за седиште. Ово у пракси значи да будући руководиоца или друго лице које оснивач овласти мора закључити уговор о закупу или о куповини пословног простора за будуће представништво. Из поступка за добијање одобрења за привремени боравак страног држављанина произилази да се, пре отпочињања рада представништва, мора закључити и уговор о закупу стана.

Уз захтев за дозволу отварања представништва НБЈ се доставља неколико докумената:

- исправа о упису банке у одговарајући регистар у земљи оснивања (не старија од три месеца),
- изјава оснивача да преузима све обавезе (мисли се на трошкове) које у Југославији настану у вези са радом представништва,
- изјава руководиоца представништва да ће се представништво придржавати југословенских прописа у свом раду.

НБЈ не тражи да јој се подноси програм пословања представништва (што је, иначе, захтев који поставља Уредба).

Рад представништва

На рад представништва страних банака директно се не односи ниједан пропис. Но, у пракси је изграђено неколико ставова у том погледу.

Представништво почиње са радом после уписа у регистар код НБЈ и може обављати само послове уписане у регистар.

Представништво представља руководиоца представништва.

Представништво закључује са намештеницима који су југословенски држављани уговоре о раду. Овим уговорима не могу се предвидети мања права и неповољнији услови рада од права и услова утврђених прописима и колективним уговорима.

У свом раду страном представништво мора поступати по југословенским прописима. Надзор у погледу примене југословенских прописа врше НБЈ и органи за послове инспекције у оквиру својих надлежност.

Једна од обавеза представништва, која би била логична, је и вођење пословних књига представништва. Међутим, ваља рећи да прописима није недвосмислено и јасно утврђена ова обавеза односно није утврђено које књиге представништво треба да води (у пракси се то своди на књигу благајне, књигу прихода и расхода, књигу инвентара). Облик и начин вођења поменутих књига требало би да одреди оснивач представништва.

Представништва страних банака дужна су да Народној банци Југославије поднесу годишње извештаје о свом раду (за претходну годину до 31. марта текуће године).

Предвиђено је да представништво стране банке може да мирује односно да у одређеном периоду нема активности (једина је обавеза да о том статусу оснивач обавести НБЈ).

М.П.